

WSTĘP

Przestrzeń geograficzna kształtująca i jednocześnie będąca efektem oddziaływania wszelkich zjawisk i procesów, stanowi ich podstawową kategorię. Do zbioru metod analiz przestrzennych należą narzędzia służące opisowi, wnioskowaniu oraz badaniu zależności występujących pomiędzy obiektami w przestrzeni geograficznej. Metody analiz przestrzennych umożliwiają kwantyfikację i opis tendencji oraz rozkładów przestrzennych procesów ekonomicznych, społecznych czy środowiskowych, charakteryzujących się dużą złożonością czynników bezpośrednio nieobserwowalnych.

Znaczenie przestrzeni w procesach gospodarczych w literaturze rozpatrywane jest dwójako. Według pierwszego podejścia, lokalizacja regionów czy podmiotów gospodarczych, traktowana jest jako jedna z determinant procesów rozwojowych. Stosowane w tym kontekście metody ilościowe, pozwalają na analizę rozkładów charakterystyk i zależności pomiędzy jednostkami posiadającymi swoją lokalizację w przestrzeni. Do głównych koncepcji teoretycznych, wpisujących się w założenia tego nurtu, należy m.in. teoria rdzenia-peryferii oraz renty geograficznej.

Drugie podejście przyjmuje, że przestrzeń i lokalizacje podlegają zmianom i są one kształtowane w zależności od potrzeb i możliwości badanych jednostek. Założenia te są spójne z koncepcjami lokalizacji przedsiębiorstw przemysłowych Webera oraz miejsc centralnych Chrystallera. Przedstawione podejścia określają obszary potencjalnych badań empirycznych oraz wymuszają aplikację odpowiednich metod oraz modeli analiz przestrzennych. Rozwój geograficznych systemów informacji przestrzennej, zarówno pod względem dostępności danych, jaki i oprogramowanych metod obliczeniowych, stymuluje popularyzację badań empirycznych wykorzystujących metody analiz przestrzennych w procesach decyzyjnych oraz ewaluacji polityk rozwojowych na poziomie lokalnym i globalnym. Duże znaczenie dla rozwoju metod analizy danych przestrzennych oraz ich aplikacyjność stanowi możliwość prezentacji dorobku badawczego oraz wymiany doświadczeń.

W niniejszym wydaniu *Folia Oeconomica*, publikujemy 12 prac naukowych. Pierwsza część publikacji obejmuje zagadnienia związane z procesami rozwoju obszarów metropolitalnych. W artykule pt.: „*Poziom metropolitalności wybranych ośrodków w Polsce. Znaczenie wag i zmiennych*” (prof. zw. dr hab. Krystian Heffner, dr Piotr Gibas, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach), skoncentrowano się na określeniu poziomu metropolitalności miast szczebla regionalnego i subregionalnego oraz zasięgu obszarów metropolitalnych poziomu regionalnego i subregionalnego. Dokonano klasyfikacji regionów na metropolitalne, międzymetropolitalne oraz peryferyjne. Zweryfikowano stabilność

otrzymanych wyników pod względem zmiany sposobu doboru zmiennych do badania. W części empirycznej opracowania pt.: *„Analiza migracji wewnętrznych w Polsce z wykorzystaniem przestrzennego modelu grawitacji”* (dr Stanisław Matusik, Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie, dr Michał Pietrzak, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, dr Justyna Wilk, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu), została przeprowadzona analiza migracji wewnętrznych dla 66 polskich podregionów z wykorzystaniem przestrzennego modelu grawitacji. Tradycyjne podejście w interpretacji zjawiska migracji poszerzone zostało o analizę efektów przestrzennych w przepływie ludności, w odniesieniu zarówno do źródła, jak i miejsca docelowego migracji. W artykule pt.: *„Analiza związków wybranych pozycji budżetowych gmin aglomeracji szczecińskiej z demograficznymi przejawami zjawiska suburbanizacji Szczecina w latach 1995–2010”* (dr Sebastian Gnat, Uniwersytet Szczeciński) przedstawiono wyniki badania dotyczącego demograficznego i, po części, finansowego aspektu zjawiska suburbanizacji na obszarach gmin otaczających największe miasto Pomorza Zachodniego – Szczecin. Przeprowadzone badanie umożliwiło potwierdzenie pozytywnego wpływu suburbanizacji na zwiększenie dochodów gmin oraz wielkości nakładów inwestycyjnych.

W drugiej części wydania zaprezentowano prace charakteryzujące przestrzenne zróżnicowanie warunków życia ludności. Przedmiotem artykułu pt.: *„Statystyczna analiza przestrzennego zróżnicowania sytuacji mieszkaniowej w Polsce”* (prof. UEK dr hab. Barbara Podolec, dr Paweł Ulman, mgr Agnieszka Wałęga, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie), była prezentacja wyników analizy sytuacji mieszkaniowej w Polsce w układzie wojewódzkim z punktu widzenia zasobów mieszkaniowych i ich jakości, sytuacji społeczno-demograficznej województw oraz finansowych możliwości zaspokojenia potrzeb gospodarstw domowych w zakresie warunków mieszkaniowych. Celem artykułu pt.: *„Analiza procesu konwergencji wydatków na żywność gospodarstw domowych w Polsce”* (dr Joanna Muszyńska, dr Iwona Müller-Frączek, dr Michał Bernard Pietrzak, Uniwersytet Mikołaja Kopernika), była ekonometryczna analiza procesu konwergencji w zakresie udziału wydatków na żywność gospodarstw domowych w Polsce w latach 1999–2010 z wykorzystaniem dynamicznego modelu panelowego, w przekroju wojewódzkim. Charakterystyka wydatków na ochronę zdrowia w Polsce w oparciu o wyniki estymacji przestrzenno-czasowego modelu ekonometrycznego stanowiła przedmiot artykułu pt.: *„Wydatki na ochronę zdrowia: analiza porównawcza podregionów w Polsce”* (mgr Aneta Staszek, mgr Anna Weszczak, Uniwersytet Łódzki).

Analiza zależności przestrzennych na rynku stanowi temat trzeciej części niniejszego wydania. Głównym celem opracowania pt.: *„Zróżnicowanie wojewódzkie struktury pracujących według poziomu wykształcenia i grup zawodów w Polsce”*, (dr Artur Gajdos, Uniwersytet Łódzki) była prezentacja zmian struktury pracujących według poziomu wykształcenia oraz wielkich grup zawodowych w Polsce na poziomie wojewódzkim. Autorzy artykułu nt.: *Zastosowanie*

modelu MESS w przestrzenno-czasowej analizie stopy bezrobocia w Polsce (dr Iwona Müller-Frączek, dr Michał Bernard Pietrzak, Uniwersytet Mikołaja Kopernika) przedstawili wyniki przestrzenno-czasowa analiza stopy bezrobocia rejestrowanego w latach 2004–2009 w powiatach Polski. W badaniu wykorzystano *Matrix Exponential Model*, w którym zależności przestrzenne reprezentowano w postaci wykładniczej, opartej na macierzy sąsiedztwa. Oszacowanie siły i kierunku reakcji zmian nominalnych i realnych wynagrodzeń w Polsce na zmiany stopy bezrobocia stanowiło przedmiot artykułu pt.: „*Asymetryczne reakcje wynagrodzeń na zmiany stopy bezrobocia*”, (dr Maria Klonowska-Matynia, dr Grzegorz Przekota, Politechnika Koszalińska).

Czwarta część niniejszego wydania dotyczy problematyki związanej z procesami konwergencji społecznej i gospodarczej. W artykule pt.: „*Konwergencja wojewódzkich wskaźników ładu społecznego*” (dr Ewa Kusideł, Uniwersytet Łódzki) Autorka skoncentrowała się na opisie procesu konwergencji w wymiarze społecznym. Część empiryczną badania stanowiła zarówno analiza pojedynczych miar konwergencji społecznej, jak i konstrukcja wojewódzkiego miernika HDI, służącego pomiarowi spójności społecznej polskich województw. Przedmiotem referatu pt.: „*Analiza statystyczna wydatków na obszary wspólnej polityki Unii Europejskiej w wybranych państwach strefy euro*”, (dr Artur Lipieta, prof. UEK dr hab. Barbara Pawełek, dr Jadwiga Kostrzewska, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie) była prezentacja wyników analizy statystycznej wydatków na obszary wspólnej polityki Unii Europejskiej w 16. państwach strefy euro będących członkami UE. Do realizacji celu badań wykorzystano współczesne metody statystycznej analizy wielowymiarowej. Celem artykułu pt.: „*Prze-strzenne i przestrzenno-czasowe tendencje i zależności PKB w wybranych krajach europejskich w latach 2001–2009*” (mgr Joanna Górna, mgr Karolina Górna), była weryfikacja β -konwergencji w kontekście powiązań przestrzennych regionów, na podstawie przestrzenno-czasowego modelu autoregresyjnego.

Prof. zw. dr hab. Jadwiga Suchecka
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki